BIAŁORUSINI

ROBERT MACIĄG
KTOMIESZKA**W**POLSCE**.PL**

Kim są – etnicznie, językowo, religijnie?

Białorusini to naród wschodniosłowiański, blisko spokrewniony z Rosjanami i Ukraińcami, ale mający własną historię, język i tradycje. Mówią językiem białoruskim, który w Polsce usłyszysz głównie w domach, cerkwiach, a także w lokalnych mediach czy szkołach z nauczaniem białoruskiego.
Religijnie są podzieleni: część wyznaje prawosławie, część katolicyzm – a w wielu rodzinach te dwie tradycje spotykają się przy jednym stole.
W święta Bożego Narodzenia jedni idą do kościoła 25 grudnia, drudzy – do cerkwi 7 stycznia. Nierzadko ci sami sąsiedzi odwiedzają się dwa razy.

Co mówi ustawa?

Zgodnie z Ustawą o mniejszościach narodowych i etnicznych (2005) Białorusini są mniejszością narodową w Polsce – mają swoje państwo (Białoruś) i od pokoleń mieszkają na terenie Polski. Mają prawo do edukacji w swoim języku, do dwujęzycznych tablic i do używania języka białoruskiego jako pomocniczego w gminach, gdzie stanowią znaczną część mieszkańców.

Mają swój język?

Tak – język białoruski ma dwa warianty zapisu: cyrylicą (oficjalny) i łacinką (historyczny).
W Polsce częściej spotkasz cyrylicę – w gazetach, książkach, na afiszach kulturalnych.
W codziennych rozmowach wielu Białorusinów z Podlasia przeplata białoruski z polskim i powstaje wtedy miękka, melodyjna mieszanka.

Skąd wzięli się w dzisiejszej Polsce?

Nie „przyszli” – byli tu od wieków. Dzisiejsze tereny wschodniego Podlasia, w tym Hajnówka czy Bielsk Podlaski, przez stulecia wchodziły w skład Wielkiego Księstwa Litewskiego, a potem Rzeczypospolitej Obojga Narodów.
Wsie zamieszkane przez ludność ruską (przodków dzisiejszych Białorusinów) były tu już w średniowieczu.
Po II wojnie światowej granica przesunęła się na zachód. Część ziem trafiła do ZSRR, a część – do Polski. W efekcie Białorusini, którzy mieszkali na tych terenach od pokoleń, znaleźli się w polskich granicach.
W czasach PRL bywało trudno – edukacja w języku białoruskim była ograniczana, ale jednocześnie powstały organizacje, gazety i audycje radiowe.
Od lat 90. mniejszość przeżywa odrodzenie: organizuje festiwale, wydaje książki, prowadzi szkoły.

robb MACIĄG ETNO WARSZTATY
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
ZREALIZOWANO W RAMACH STYPENDIUM MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Gdzie mieszkają?

Najwięcej Białorusinów w Polsce mieszka w województwie podlaskim, szczególnie w:
Hajnówce – centrum kulturalne i duchowe Białorusinów w Polsce,
z piękną soborową cerkwią Świętej Trójcy.
Bielsku Podlaskim – z cerkwiami i szkołami z językiem białoruskim.
W gminach Czyże i Dubicze Cerkiewne to ponad 80% wszystkich mieszkańców.

Kultura – pogranicze w praktyce

Białoruska kultura w Polsce to mieszanka elementów słowiańskich, prawosławnych, katolickich i… lokalnych. Stroje ludowe są bogato zdobione, haftowane w czerwono-czarne wzory. Pieśni – często wielogłosowe, o długich, przeciąganych nutach, które potrafią brzmieć jak echo puszczy.
Obrzędy? Jest ich sporo. Kupałle – noc świętojańska – to czas ognisk, tańców i puszczania wianków. Maslenica – pożegnanie zimy – to naleśniki, kukły i śpiewy.
W kalendarzu prawosławnym ważne są też święta Bożego Narodzenia i Wielkanocy (Paschy), obchodzone z barwnymi procesjami i błogosławieństwem pokarmów.

Smaki białoruskiej kuchni

Jeśli kochasz ziemniaki, Białorusini będą twoimi kulinarnymi kuzynami.
Ich potrawy są proste, sycące i pachnące.
Babka ziemniaczana – tarta masa ziemniaczana z boczkiem, pieczona na złoto.
Kisiel żurawinowy – gęsty, owocowy deser.
Pierogi z jagodami – latem obowiązkowe.
Draniki – placki ziemniaczane smażone na chrupko, często z kwaśną śmietaną.
Kisiel owsiany – tradycyjny napój/deser na zakwasie z płatków owsianych.
Barszcz biały – w wersji białoruskiej często z ziemniakami i boczkiem.

POLSKA RÓŻNYCH KULTUR

Znani Białorusini w Polsce

Adam Mickiewicz - wolał o sobie mówić (i tak się podpisywał) Mićkiewicz. "Mićka" to białoruskie zdrobnienie od imienia Dymitr. Przodkowie Mickiewicza musieli należeć do lokalnej ludności białoruskiej, prawie na pewno prawosławnej.
Daria Zawiałow – piosenkarka i dziennikarka radiowa
Kamil Piotr Sipowicz - pisarz, poeta, autor tekstów piosenek, dziennikarz, rzeźbiarz i malarz.
Anna Kondratiuk – dziennikarka i autorka książek o Podlasiu.
Leon Tarasewicz – polski malarz białoruskiego pochodzenia, profesor sztuk plastycznych, nauczyciel akademicki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie.

Zabytki i miejsca warte odwiedzenia

Sobór Świętej Trójcy w Hajnówce – jedna z największych cerkwi w Polsce, z niesamowitą akustyką.
Cerkiew w Bielsku Podlaskim – m.in. cerkiew św. Michała Archanioła.
Muzeum i Ośrodek Kultury Białoruskiej w Hajnówce – wystawy, koncerty, warsztaty.
Puszcza Białowieska – miejsce, gdzie kultura i przyroda są nierozerwalne.

Co przeniknęło do polskiej kultury?

Z Białorusi przyszły do Polski smaki (babka ziemniaczana, draniki), melodie wielogłosowych pieśni i wzory haftów. Wiele polskich słów w gwarze Podlasia ma białoruskie brzmienie. Dwujęzyczne tablice, cerkwie obok kościołów to też znak wspólnego krajobrazu kulturowego.

Jak poznać kulturę Białorusinów?

Weź udział w Festiwalu Muzyki Cerkiewnej w Hajnówce.
Odwiedź świętą górę Grabarkę
Odwiedź Muzeum Kultury Białoruskiej.
Spróbuj babki ziemniaczanej w lokalnej karczmie (jeśli jesteś wegetarianką lub wegetarianinem zapytaj o „postną" wersję)
Posłuchaj białoruskich pieśni na żywo – to zupełnie inne doświadczenie niż w nagraniu.

POLSKA RÓŻNYCH KULTUR

ktomieszkawpolsce.pl/bialorusini

robb MACIĄG ETNO WARSZTATY

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

ZREALIZOWANO W RAMACH STYPENDIUM MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO